

**การพัฒนาระบบการเฝ้าระวังยาหมดอายุในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม**

สุนทรีย์ เจริญสุข เกษักรชำนาญการ
พนมสินธุ์ ศรีชาติ เกษักรชำนาญการ
สุภาพรณ จุรัมย์ เจ้าพนักงานเภสัชกรรมชำนาญงาน
โรงพยาบาลพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบการเฝ้าระวังยาหมดอายุในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มเป้าหมาย คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ทั้งหมด 20 แห่ง ระยะเวลาตั้งแต่ ตุลาคม 2563 ถึง กันยายน 2565 โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ของ Kemmis and McTaggart (1992) ตามแนวทาง PAOR มีขั้นตอนดังนี้ คือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การปฏิบัติ (Action) 3) การสังเกต (Observation) 4) การสะท้อนกลับ (Reflection) เครื่องมือดำเนินการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมบริหารคลังเวชภัณฑ์ INVC, แบบฟอร์มการเบิกเวชภัณฑ์ยาที่ระบุจำนวนสำรองยาไว้มากที่สุด (Max.) และน้อยที่สุด (Min.), รายงานการติดตามรายการเวชภัณฑ์ที่จะหมดอายุจากโปรแกรม INVC, แบบบันทึกการตรวจสอบยาที่หมดอายุ, แบบบันทึกการรายงานส่งคืนจาก รพ.สต. ก่อนยาหมดอายุ 3 เดือน และรายงานการเบิกเวชภัณฑ์ยา รพ.สต. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Paired t-test เปรียบเทียบก่อนและหลังพัฒนาระบบ

ผลการศึกษา พบว่า 1) มูลค่าการเบิกยาของ รพ.สต. ก่อนพัฒนาระบบ เท่ากับ 2,366,456.16 บาท หลังพัฒนาระบบ เท่ากับ 2,120,791.35 บาท ซึ่งลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) 2) มูลค่ายาหมดอายุที่ รพ.สต. ก่อนพัฒนาระบบ เท่ากับ 16,305.20 บาท หลังพัฒนาระบบ เท่ากับ 1,775.15 บาท ซึ่งลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) 3) มูลค่ายาใกล้หมดอายุภายใน 3 เดือน ก่อนพัฒนาระบบ เท่ากับ 32,120.05 บาท หลังพัฒนาระบบ เท่ากับ 1,760 บาท ซึ่งลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$) 4) จำนวนรายการยาหมดอายุที่จุดจ่าย ก่อนพัฒนาระบบ เท่ากับ 23 รายการ หลังพัฒนาระบบ เท่ากับ 5 รายการ ซึ่งลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.001$)

คำสำคัญ : การเฝ้าระวังยาหมดอายุ, งานบริหารคลังเวชภัณฑ์, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

ชื่อผลงาน : การพัฒนาระบบการเฝ้าระวังยาหมดอายุในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อเจ้าของผลงาน : นางสาวสุนทรีย์ เจริญสุข นายพนมสินธุ์ ศรีชาติ และนางสาวสุภาพรณ จุรัมย์
โรงพยาบาลพยัคฆภูมิพิสัย อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อผู้นำเสนอผลงาน : นางสาวสุนทรีย์ เจริญสุข โรงพยาบาลพยัคฆภูมิพิสัย

สถานที่ติดต่อกลับ : โรงพยาบาลพยัคฆภูมิพิสัย โทรศัพท์ 043 - 791381/063-9196659/E.mail

soontaree_j@hotmail.com

สรุปสาระสำคัญ

บทนำ :

สถานการณ์การบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา รพ.สต. ในประเทศไทย พบว่า ระบบเบิกจ่ายยาล่าช้า มียาขาดคลัง และมีการสำรองยาและเวชภัณฑ์จำนวนมาก ยาหมดอายุ ไม่มีการบันทึกการตรวจสอบวันหมดอายุ การบันทึกอุณหภูมิและความชื้นไม่เป็นปัจจุบัน จากสถานการณ์ดังกล่าว พบว่า การบริหารคลังเวชภัณฑ์ยา รพ.สต. ในพื้นที่ต่างๆ ยังไม่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย มี รพ.สต. ทั้งหมด 20 แห่ง ซึ่งสถานการณ์การบริหารคลังเวชภัณฑ์ใน รพ.สต. พบว่า มีการสำรองยาเป็นจำนวนมาก ขาดการจัดเรียงยาตามหลัก FEFO (First Expire date First out) ยาชนิดเดียวกันมีการจัดเก็บไว้หลายจุด และไม่ปฏิบัติตามแนวทางการเฝ้าระวังยาหมดอายุ ทำให้เมื่อมีการออกนิเทศงาน และติดตามผลการดำเนินงานของ รพ.สต. ด้านระบบการจัดการด้านยา และการออกปฏิบัติงานของเภสัชกรในการจ่ายยาผู้ป่วยโรคเรื้อรัง พบรายการยาหมดอายุที่จ่ายยาทุกปีที่ผ่านมา

จากปัญหาดังกล่าวทำให้สูญเสียงบประมาณด้านยาจำนวนมาก และเกิดความไม่ปลอดภัยต่อผู้รับบริการ จึงมีการวิเคราะห์ปัญหา พบว่า การตรวจเช็คยาหมดอายุระบบเดิม ต้องตรวจเช็คยาที่คลังยา รพ.สต. และที่จุดจ่ายยาที่หลายรายการ ทำให้ใช้เวลาในการตรวจเช็คนาน และขาดการควบคุมกำกับจากคลังยาโรงพยาบาล จึงมีการพัฒนาระบบการเฝ้าระวังยาหมดอายุใน รพ.สต. ด้วยการใช้โปรแกรมบริหารคลังเวชภัณฑ์ INVC เพื่อดึงข้อมูลอย่างจำเพาะของรายการยาใกล้หมดอายุว่าอยู่ รพ.สต. ไດบ้าง เพื่อให้เกิดความรวดเร็ว และค้นหารายการยาอย่างแม่นยำ และมีการตรวจเช็คยาซ้ำด้วยเจ้าหน้าที่คลังยาโรงพยาบาลทุกเดือน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารคลังเวชภัณฑ์ใน รพ.สต. และป้องกันการจ่ายยาหรือบริหารยาที่หมดอายุแก่ผู้รับบริการ

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อพัฒนาระบบการเฝ้าระวังยาหมดอายุในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อประเมินผลการพัฒนาระบบการเฝ้าระวังยาหมดอายุในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

วิธีการศึกษา :

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ของ Kemmis and McTaggart (1992) ตามแนวทาง PAOR มีขั้นตอนดังนี้ คือ 1) การวางแผน (Planning) คือ การวางแผนการวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทาง 2) การปฏิบัติ (Action) คือ การปฏิบัติตามแผนการวิเคราะห์ข้อมูลที่วางไว้ จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาและความต้องการของ

ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน 3) การสังเกต (Observation) คือ การรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ สังเกต หรือสัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลและนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน 4) การสะท้อนกลับ (Reflection) คือ การสะท้อนผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจหรือสังเกตหรือสัมภาษณ์ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน กลุ่มเป้าหมาย คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ทั้งหมด 20 แห่ง ระยะเวลาตั้งแต่ ตุลาคม 2563 ถึง กันยายน 2565 รวมระยะเวลา 2 ปี เครื่องมือดำเนินการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมบริหารคลังเวชภัณฑ์ INVC, แบบฟอร์มการเบิกเวชภัณฑ์ยาที่ระบุจำนวนสำรองยาไว้มากที่สุด (Max.) และน้อยที่สุด (Min.), รายงานการติดตามรายการเวชภัณฑ์ที่จะหมดอายุจากโปรแกรม INVC, แบบบันทึกการตรวจสอบยาที่หมดอายุ, แบบบันทึกรายการยาส่งคืนจาก รพ.สต. ก่อนยาหมดอายุ 3 เดือน และรายงานการเบิกเวชภัณฑ์ยา รพ.สต. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Paired t-test เปรียบเทียบก่อนและหลังพัฒนาระบบ

ผลการศึกษา :

- 1) มูลค่าการเบิกยาของ รพ.สต. ก่อนพัฒนาระบบ เท่ากับ 2,366,456.16 บาท หลังพัฒนาระบบ เท่ากับ 2,120,791.35 บาท ซึ่งลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.001$)
- 2) มูลค่ายาหมดอายุที่ รพ.สต. ก่อนพัฒนาระบบ เท่ากับ 16,305.20 บาท หลังพัฒนาระบบ เท่ากับ 1,775.15 บาท ซึ่งลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.001$)
- 3) มูลค่ายาใกล้หมดอายุภายใน 3 เดือน ก่อนพัฒนาระบบ เท่ากับ 32,120.05 บาท หลังพัฒนาระบบ เท่ากับ 1,760 บาท ซึ่งลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.001$)
- 4) จำนวนรายการยาหมดอายุที่จุดจ่ายยา ก่อนพัฒนาระบบ เท่ากับ 23 รายการ หลังพัฒนาระบบ เท่ากับ 5 รายการ ซึ่งลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.001$)

อภิปราย สรุป และข้อเสนอแนะ : เมื่อนำระบบการเฝ้าระวังยาหมดอายุในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ด้วยการค้นหารายการยาหมดอายุอย่างเฉพาะเจาะจงมาใช้ พบว่า มูลค่าการเบิกยาของ รพ.สต., มูลค่ายาหมดอายุที่ รพ.สต., มูลค่ายาใกล้หมดอายุภายใน 3 เดือน และจำนวนรายการยาหมดอายุที่จุดจ่ายยา มีแนวโน้มลดลง ทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารคลังเวชภัณฑ์ และสามารถป้องกันความคลาดเคลื่อนทางยาจากการจ่ายยาหรือบริหารยาที่หมดอายุแก่ผู้รับบริการได้ แต่ควรเพิ่มการดึงข้อมูลยาใกล้หมดอายุเป็น 6 เดือน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการยาทันเวลา

เอกสารอ้างอิง :

1. กษมา แก้วบำรุง และคณะ (2564). วิเคราะห์การบริหารคลังเวชภัณฑ์ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, 14(2), 95-102.
2. นันทน์ภัส พึ่งสุข และคณะ (2560). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารคลังเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอยักษ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 21(41), 109-122.
3. รอแฮนิง วาเฮง (2558). การบริหารเวชภัณฑ์และระบบยาของ รพ.สต. ในเขตพื้นที่อำเภอยักษ์ จ.กระบี่, 29(3), 449-463.
4. นุชนาถ เคียงวงศ์ (2556). การพัฒนาคุณภาพการบริหารเวชภัณฑ์โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเครือข่ายบริการสุขภาพม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี [วิทยานิพนธ์], มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.